

Konsept – Vestlandsutstillingen 2019

Av kurator Marte Danielsen Jølbo, mai 2018

Vestlandsutstillingen 2019 følger to produksjonsspor: en utstilling og en publikasjon. Utstillingen presenterer et bredt spekter av kunstneriske praksiser som inkluderer maleri, skulptur, film, lydverk, performance og kunstnerisk research. Kunstnerenes bakgrunn og estetiske uttrykk varierer, men de deler alle en kritisk undersøkende tilgang til kunstnerisk produksjon. Mange av kunstnerne jobber også konkret med undersøkelser av *sted*. En mangfoldiggjøring av vår forståelse av *sted* som mye mer enn en et romlig fenomen vil også være omdreiningspunkt for kritiske og poetiske anslag i publikasjonen. Den er ikke en tradisjonell katalog, men løper som en uavhengig produksjon ved siden av utstillingen.

Vestlandet som sted er altså utgangspunkt for arbeidet. I teksten «Framtidsruiner i det nye nord» beskriver Janike Kampevold Larsen¹ en mer kompleks forståelse av steder i menneskets tidsalder (det såkalte *antropocen*). Hun skriver: «'Sted' i det antropocene inkluderer hele det materielle spekteret og forvaltningen av luft, grunnforhold, vann, forurensing, men inkluderer også menneskelige praksiser og kreftene som virker på ethvert sted – sosiale, kulturelle, industrielle, politiske.»² Med referanse til kulturgeografen Doreen Massey forklarer hun steder videre som «nettverk av lokale og globale relasjoner» og som «hendelser i rom og tid».³ Dette er et syn som resonnerer med kunstsribent, aktivist og kurator Lucy Lippards mangeårige arbeid med fornindelsene mellom samfunnsgeografi, kulturhistorie og kunst. I boka *The Lure of the Local* beskriver hun blant annet sted som «den eksterne verden mediert gjennom menneskelig, subjektiv erfaring», motsatt landskap som bare kan ses utenfra.⁴ Nesten 20 år senere sier hun noe lignende med andre ord: «[I am] more focused on what we learn from living in place than what we see when we look out of the windows.»⁵ Gjennom bøkene sine bruker Lippard eksempler fra kunsten til å vise hvordan kunstnere evner å avdekke ulike lag av emosjonell, psykologisk og estetisk resonans i vårt

¹ Førsteamanuensis ved Institutt for urbanisme og landskap, Arkitektthøgskolen i Oslo (AHO). Hun underviser i landskapsteori og – historie.

² Larsen, Janike Kampevold: «Framtidsruiner i det nye nord» i *Framtidsruiner*, Eivind Slettebø og Erling Moestue Bugge (red.), Harpefoss Hotell, 2018, s.9

³ Ibid. Aktuell litteratur av Massey er blant annet: Doreen Massey *For Space* (2005) og «Space-time and the politics of location» (2000)

⁴ Lippard, Lucy: *The Lure of the Local. Senses of Place in a Multicentered Society*, 1997, s.7-8. Min oversettelse.

⁵ Lippard, Lucy: *Undermining. A Wild Ride through Land Use, Politics, and Art in the Changing West*, 2014, s.5

forhold til steder.⁶ Det er med utgangspunkt i en slik kompleks stedsforståelse at jeg ønsker å undersøke Vestlandet som sted gjennom Vestlandsutstillingen 2019.

Et viktig begrep som henger sammen med sosiale og kulturelle forhold er identitet. Stedsidentitet og innbyggernes tilhørighetsforhold og identitetsforståelse, stedsspesifisitet og kontekst vil undersøkes gjennom tilnærminger fra ulike fagområder. Landsdelen Vestlandet utgjør 18,1% av Norges areal og 26% av befolkningen bor her.⁷ Vestlandet er med andre ord et enormt stort område og består av flere av Norges største byer, bygder og rurale strøk. En felles stedsidentitet som bygger på omgivelser kan synes vanskelig å skimte. Likevel er det å være «vestlending» en tydelig språklig identitetsmarkør. Materielle forhold som natur og geografisk beliggenhet har etablert særlige næringer som fiske, vannkraft og olje, og klimaforhold har påvirket arkitektur og byggeskikker som igjen påvirker sosiale og kulturelle forhold. De seneste årene har det også pågått en politisk kamp om Vestlandet – både språklig, symbolsk og strukturelt.

Vestlandsutstillingen 2019 blir den siste utstillingen på Vestlandet slik vi har forstått landsdelen siden Sørlandet ble «skilt ut» fra Vestlandet i 1902.⁸ Den 1.januar 2020 etableres det 6 nye fylker i Norge, hvorav Sogn og Fjordane og Hordaland skal slås sammen til det nye fylket «Vestland». I regjeringens pressemelding om de nye navnene står det: «Det nye navnet blir viktig når fylkeskommunene skal bygge en ny felles identitet.»⁹ Ikke overraskende har det vært mange motreaksjoner og sterk kritikk av navnevalget – skal og kan ikke Rogaland og Møre og Romsdal lenger regne seg som vestlendinger? Hvem har rett til den symbolske verdien i navnet? Hvordan vil denne endringen påvirke folks oppfatning av steds- og navnetilhørighet? Hvilken makt har språket? Videre er det også verdt å spørre seg om de strukturelle endringene vil påvirke Vestlandsutstillingens struktur og selvoppfattelse. I 2022 feirer Vestlandsutstillingens 100-årsjubileum, og VU 19s arbeid kan sees som en opptakt til en dypere gransking av utstillingens selvforståelse og hvordan den skal jobbe med utgangspunkt i «Vestlandet» fremover.

⁶ Ibid. s.7

⁷ <https://snl.no/Vestlandet>, tall fra 2017, sist besøkt 16.05.18.

⁸ https://snl.no/Sørlandet_-_landsdel, sist besøkt 18.05.18

⁹ <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/nye-fylkesnavn/id2596048/>, sist besøkt 16.05.18

Utstillingen:

Vestlandsutstillingen 2019 er basert på en «open call» hvor det eneste kravet for å bli vurdert er at man har en relasjon til den geografisk avgrensede landsdelen «Vestlandet». Dette tilhørighetsforholdet til et sted er dermed den eneste fellesnevneren for søkerne. Jeg ønsker gjennom utstillingen å presentere et bredt spekter av kunstneriske praksiser som finnes på, har vokst ut fra eller går i dialog med de mange plassene på Vestlandet.

Vestlandets geografiske område er på 58 582 km² og består blant annet av en kystlinje som varierer fra det flate jærlandskapet med lange, hvite strender til høye fjellkjeder og dype fjorder, det har elver og høye fosser, slake høyfjellsområder og øyer. De fleste byene ligger langs kysten, og man finner større og mindre bygdesamfunn fra øyer til innlandsområder. Vestlandsutstillingen stiller ut i både by og bygd med utstillinger i henholdsvis Ålesund, Førde, Bergen, Øystese, Haugesund og Stavanger. Denne variasjonen speiles også i representasjonen av kunstneriske praksiser som blant annet består av maleri, skulptur, film, lydverk, performance og kunstnerisk research.

For å kunne jobbe med utgangspunkt i konteksten og stedet, vil jeg i tillegg til den faste gruppeutstillingen gjøre to grep. Jeg vil invitere 6 kunstnere til å gjøre et stedsspesifikt arbeid til hvert sted. 3 av kunstnerne vil komme fra stedet de gjør arbeidet på, mens 3 kunstnere vil være besøkende på det stedet de går i dialog med. I tillegg vil én kunstner bes om å gjøre et stedsspesifikt lydverk til hvert av de 6 stedene VU19 turnerer til. Gruppeutstillingen består av de samme kunstnerne på hvert sted, men antall verk og oppbygning av utstillingen tar utgangspunkt i hvert utstillingssteds kvaliteter.

De utstillende kunstnerne er som følger:

Lydverk til hvert av de 6 stedene: Jiska Huizing (evt også performance på åpninger)

Stedsspesifikke verk: Ålesund: Lillian Tørle, Førde: Tone W. Kalstad, Bergen: Ingrid Lønningdal, Øystese: Solveig Landa, Haugesund: Hans Edward Hammonds, Stavanger: Aurora Solberg

Gruppeutstilling: 17-20 kunstnere

Publikasjonen:

Publikasjonen vil gjennom kunstneriske, arkitektoniske, litterære, samfunnsgeografiske og politiske innfallsvinkler aktualisere steders skiftende betydninger og ustabile identitet med utgangspunkt i Vestlandet, men også se tematikken i et større globalt perspektiv. I tillegg til å gå inn på stedstematikk og -politikk vil publikasjonen gå dypere inn på relasjonen mellom rom og tid og på forståelsen av steder som noe performativt – som skapt land og som noe vi hele tiden aktivt konstituerer gjennom våre handlinger. Slik for eksempel Doreen Massey definerer det, her i Janike Kampevold Larsens ord: «Steder inngår i et nettverk av lokale og globale relasjoner. Hun [Massey] understreker imidlertid også at hun oppfatter steder ‘ikke som punkter eller områder på et kart, men som en sammenblanding av rom og tid: som hendelser i rom og tid’.»¹⁰ Det vil være interessant å se på denne forståelsen av tid og sted, ikke i en tradisjonell tidsforståelse av fortid, nåtid og fremtid, men gjennom det Gertrude Stein har kalt «a continuous present».¹¹ Vestlandet vil ligge som fundament og gå som en rød tråd gjennom disse undersøkelsene, - undersøkelser som blir særlig aktuelle fordi vi er i en brytningstid både stedspolitisk med nye strukturerende prinsipper for landområder og ny infrastruktur med fergefri sammenkobling av Vestlandet, og vi er ikke minst på vei ut av en oljedominert industri – og økonomi. Hva blir Vestlandet etter oljen? En hovedtekst, skrevet av kurator Marte Danielsen Jølbo vil ta for seg materielle, relasjonelle, sosiale, kulturelle, industrielle og politiske aspekter ved sted. I denne omfattende teksten vil det veves inn lesninger og forståelser av de kunstneriske praksisene i utstillingen, men det vil ikke være en refererende gjennomgang som i en tradisjonell katalogtekst.

Publikasjonen setter altså Vestlandsutstillingen som en regional utstilling i et større kulturgeografisk perspektiv. I tillegg til hovedteksten vil boka inndra kunstverk fra søkermassen til Vestlandsutstillingen som ikke er med i utstillingen, samt 3-5 tekster (både bestillingstekster og allerede eksisterende som f.eks. dikt og noveller). Det vil i tillegg produsere et innstikk med en kort presentasjon av kunstnerne i utstillingen, og det stedsspesifikke verket laget til hvert utstillingssted.

Lengde: 100-150 sider, illustrasjoner: 40-50 i full farge, opp til 6 tekster.

Innstikk: presentasjon av opp til 20 kunstnere i gruppeutstilling, 7 stedsspesifikke verk.

¹⁰ Larsen, Janike Kampevold: “Framtidsruiner i det nye nord” i *Framtidsruiner*, Eivind Slettemeås og Erling Moestue Bugge (red.), Harpefoss Hotell, 2018, s.9

¹¹ Stein, Gertrude, “Composition as Explanation”, Hogarth Press London 1926. Lest via <https://www.poetryfoundation.org/articles/69481/composition-as-explanation> sist besøkt 22.05.18